

УДК 141.82(091)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265820>

Владленова Іліана Вікторівна, доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: vladlenova.ntuhpi@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6958-7183>

Дун Тінтін, аспірант кафедри філософії, Національний технічний
університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: 331418909@qq.com

ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКСИЗМУ: АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ

Статтю присвячено дослідженню марксизму в контексті аналітичних підходів. Розглянуто центральні проблеми марксизму та спроби їх вирішити, спираючись на аналітичну традицію. Стверджується, що аналітичний марксизм не зміг обґрунтувати науковість вчення. Філософські пошуки в аналітичному марксизмі ґрунтуються навколо оцінки значення ключових марксистських ідей: революція, класова боротьба, відчуження, капіталізм.

Ключові слова: марксизм, аналітичний марксизм, теорія справедливості, капіталізм, соціалізм.

Постановка проблеми. Марксизм є дуже суперечливою, одіозною доктриною, але, тем не менш, важко заперечувати, що він є потужною філософською системою, яка вплинула на мислення, історію, культуру та подальший розвиток не тільки філософії, але й людства [1]. К. Маркс намагався об'єднати економіку та філософію, щоб побудувати грандіозну теорію розвитку людської історії. Зазвичай під марксизмом розуміють систему філософських ідей, започатковану К. Марксом та Ф. Енгельсом [2]. Центральні ідеї марксизму: держава протягом історії є механізмом для експлуатації мас панівним класом, класова боротьба є головним каталізатором історичних змін, капіталістична система неминуче після встановлення диктатури пролетаріату буде замінена соціалістичним порядком і безкласовим суспільством – комунізмом (цей прогноз Маркса не збувся, що спричинило критику його ідей К. Поппером) [3]. Подальший розвиток марксизму продовжився в різних варіаціях неомарксизму, у тому числі в аналітичному марксизмі, згідно з яким існує жорстке ядро марксистської парадигми (у термінології І. Лака-

тоса) [4;5]. Внесок І. Лакатоса у філософію визначається формулюванням методології науково-дослідних програм та переглядом критерію розмежування К. Поппера між наукою та не наукою, що привело до нової концепції наукової раціональності [5]. Для К. Поппера теорія є науковою лише в тому випадку, якщо вона піддається фальсифікації, але в теорії І. Лакатоса її важливість дещо зменшується. Він вважає, що замість окремої фальсифікованої теорії, яку слід спростувати, існує послідовність фальсифікованих теорій, що характеризуються спільним жорстким ядром неспростованих центральних тез. Завдання дослідника сформулювати «допоміжні гіпотези», які утворюють захисний пояс навколо цього ядра, саме цей захисний пояс допоміжних гіпотез має витримати основний тягар випробувань, його налаштовують і переналаштовують або навіть повністю замінюють, щоб захистити жорстке ядро. Таким чином, під час спростування будується нова теорія з тим же твердим ядром, але модифікованим набором допоміжних гіпотез. Адепти аналітичного марксизму вважають, що існує жорстке ядро марксизму та захисний пояс, і їх завдання полягає в заміні застарілих, зайвих або вироджених елементів марксистської традиції та оновленні методології марксизму за рахунок аналітичної філософії та методології сучасних соціальних наук. Це оновлення відбувається навколо реконструкції історичного матеріалізму Маркса, його філософської антропології та таких концептів, як свобода, відчуження, експлуатація, боротьба класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичний марксизм – це теоретичний напрямок у західному марксизмі, який склався у 1980-х рр. на тлі спроби реконструкції марксистської теорії, відмови від гегелівської діалектики та методологічного холізму. Серед видатних представників цього напрямку можна назвати таких філософів: Д. Коен, Ю. Елстер, Д. Ремер, Е. Райт, С. Боулс, А. Пшеворський.

Д. Коен, канадський політичний філософ, який працює на перетині юриспруденції та соціології, відомий дослідженнями марксизму та розробкою ідей егалітарності в нормативній політичній філософії. Намагаючись обґрунтувати соціалізм, він протиставляє свої погляди Д. Роулзу та Р. Нозіку. Критикуючи капіталізм, він розробляє концепт суспільства з рівними соціальними та громадянськими правами всіх членів цього суспільства з рівними правами та можливостями.

Дослідження Ю. Елстера є пов'язаними з проблемами пояснення раціонального вибору та базуються на широкому аналізі в міждисциплінарному кластері економіки, політології, історії, філософії та психології.

Д. Ремер досліджує марксистську економіку, політичну конкуренцію та справедливість, обґрунтовуючи принцип класової експлуатації, тим самим продовжуючи розробляти один із головних принципів марксизму.

Ерік Олін Райт намагається переосмислити класи, класову структуру та класову свідомість. С. Боулс робить акцент на аналізі освіти капіталістичного суспільства, яка, на його думку, підкоряється буржуазії та головна функція якої полягає в тому, щоб прищепити дітям капіталістичні норми та цінності.

А. Пшеворський намагається дослідити вибір, з яким стикаються соціалістичні рухи, коли вони розвиваються в капіталістичних суспільствах, залучаючи до свого аналізу низку абстрактних моделей політичної та економічної структури. А. Пшеворський стверджує: робітники мали вагомі причини боротися за вдосконалення капіталізму, тому проєкт соціалістичного перетворення і боротьба за економічний прогрес були окремими історичними явищами.

Метою статті є генеза аналітичних підходів у марксизмі.

Виклад основного матеріалу. Аналітичні марксистки намагалися сучасними методами розвинути вчення Маркса про суспільство як наукову теорію. Були спроби використати методи математичного моделювання, теорії ігор тощо. Філософський підхід розроблявся для оцінки значення ключових марксистських ідей, як-то: епістемічний статус центральних положень марксистського корпусу, їхні логічні зв'язки одне з одним. Виникнення аналітичного марксизму як філософського напрямку пов'язують з опублікуванням у 1978 р. книги Дж. Коена «Теорія історії Карла Маркса: захист», де він намагається оновити та реконструювати вчення Маркса про експлуатацію – відсутність власності у робітників змушує їх продавати свою робочу силу капіталістам, які володіють усіма засобами виробництва [6]. Таким чином, робітники змушені підпорядковуватися наказам капіталістів і віддавати їм щось із того, що виробляють, причому додатковий продукт безповоротно забирають капіталісти. Це історія капіталістичної експлуатації, але чи є вона за своєю суттю є несправедливою? Намагаючися відповісти на це запитання, Коен виводить, що насправді в цій ситуації немає несправедливості, він вважає, що Маркс, можливо, не вважав капіталістичну експлуатацію несправедливою. Насильницьке вилучення надлишку неправильне само по собі, але чи успадковує воно неправильність чогось іншого? Той факт, що передача ресурсів несправедлива через нерівний розподіл засобів виробництва, не робить нерівний розподіл нормативно фундаментальним, тобто, за Коеном, не можна плутати причинну та нормативну фундаментальність. Коен називає свій марксизм аналітичним, бо він артикулює аналітичне мислення (цілісне), яке протистоїть діалектичному [7]. Також аналітичний марксизм, за думкою Коена, використовує потужний аналітичний методологічний інструментарій: методи логічного та лінгвістичного аналізу, які розвивалися в рамках позитивістської та постпозитивістської філософії; методи економічного аналізу від Адама Сміта та Девіда Рікардо, у тому числі математичні методи неокласичної економіки;

«теорію прийняття рішень», «теорію ігор», «теорію раціонального вибору», які широко застосовуються в рамках політології. Його робота – це маніфест історичного матеріалізму, під яким він бачить технологічно детерміновану теорію, у якій економічні виробничі відносини функціонально пояснюються матеріальними силами виробництва. Для Дж. А. Коена дії людини мають раціональний характер. Він спирається на теорію раціональної дії, яка постулює ідеї про те, що люди спираються на інтереси, щоб зробити вибір, який принесе їм найбільшу користь. Люди логічно зважують свої можливості і роблять вибір, який, на їхню думку, буде найкращим [7; 8]. Дж. А. Коен пояснює перехід примітивного суспільства на більш високий рівень розвитку, посилаючись на раціональний характер людського виду: там, де є можливість прийняти більш продуктивні технології і, таким чином, можливість зменшити тягар праці, люди будуть схильні використовувати їх [9]. Але з часом стало зрозуміло, що теорія раціональної дії у практичних умовах не працює: люди здебільшого діють ірраціонально і не завжди згідно зі своїми інтересами.

Незважаючи на компрометуючі факти та неузгодженості в марксизмі, вчення К. Маркса є важливою концептуальною філософською системою, яка продукує дискурс та робить аналіз фундаментальних філософських питань та концептів, серед яких основне місце посідає ідея справедливості. Зазвичай у немарксистській традиції дебати ґрунтуються навколо питання, чи може марксизм вмістити теорію справедливості. Цю дискусію чітко пов'язано зі становленням сучасної нормативної політичної філософії після публікації книги «Теорії справедливості» Д. Роулза, в якій він виводить принципи соціальної справедливості, які формують юридичні та моральні обов'язки основних соціальних інститутів суспільства в контексті розподілу отриманих результатів виробництва за прийнятним для всіх принципом [10]. Він порівнює цей принцип із новою формою громадського договору. Таким чином, Д. Роулз визначає зв'язок між справедливістю та рівними правами. Його принципи справедливості формулюють центральні ліберальні ідеї про те, що співробітництво має бути справедливим для всіх громадян, які вважаються вільними і рівними. Принципи Д. Роулза артикулюють те, що кожна людина має однакові непорушні права та свободи, які сумісні з рівнозначними правами і свободами для всіх. Ці права ґрунтуються на справедливій рівності можливостей; мають приносити найбільшу користь найменш забезпеченим членам суспільства [10]. Деякі критики марксизму відмічали, що ідеї марксизму та їх практичне втілення не є справедливими за своєю суттю [11]. Але аналітичний марксист Дж. А. Коен стверджував, що марксистська теорія справедливості повинна зосередитися на егалітаризмі [9]. Він намагався залучити моральну та політичну філософію, щоб продемонструвати несправедливість ринкової економіки. На відміну від традиційного марксизму, Коен відкидає аргумент

про те, що капіталізм несправедливий, тому що в цій системі працівники відчують відчуження або відсутність самореалізації. Він вважає, що ця теза ґрунтується на невиправданому метафізичному підході до людської природи: твердженні, що всі люди прагнуть до однієї мети – продуктивної праці. Оскільки таке твердження не може бути виведено з апіорних істин логіки або з досвіду, воно не може бути обґрунтоване засобами, доступними для аналітичної філософії. Далі Дж. А. Коен стверджує, що капіталізм – це система, що характеризується несправедливою експлуатацією не тому, що праця робітників крадеться роботодавцями, а тому, що це система, у якій порушується автономія, що призводить до нерівномірного розподілу вигоди. Дж. А. Коен критикує Д. Роулза за те, що він ставиться до особистих повноважень людей, як до ще одного зовнішнього ресурсу, та наголошує, що треба звернути увагу на важливі питання, які можна розглянути в рамках марксистської традиції. Це питання задуму, обґрунтування та стратегії щодо проєкту протистояння та подолання капіталізму. Незважаючи на великий арсенал логічних методів, який намагався використати Дж. А. Коен у своїх дослідженнях, він так і не зміг остаточно відповісти на поставлені питання. Колапс Радянського Союзу та явні проблеми державної економіки в цій країні він пояснював «недозрілістю» капіталізму, на тлі якого було побудовано соціалізм, а неможливість пролетарської революції в країнах розвинутого капіталізму – відсутністю великої кількості пролетаріату, під яким він розуміє виключно селян – переважної маси «безпосередніх виробників», а не промислових найманих робітників.

Інший представник аналітичного марксизму Ю. Елстер працював у межах теорії раціонального вибору, але критикував неокласичну економічну теорію та доктрину суспільного вибору [12–14]. Він намагався відповісти на глобальне питання: чи є альтернативи капіталізму? Практика радянського режиму продемонструвала, що державні підприємства мають серйозні економічні недоліки: проблеми стимулювання, неефективні схеми інвестування, неправильний розподіл ресурсів між галузями, дефіцит товарів та послуг. Чи пов'язано ці недоліки з тим, що капіталізм є єдиною економічно життєздатною формою економічної організації для сучасних індустріальних суспільств? Чи існують альтернативні державні інститути? Ю. Елстер пропонує декілька альтернативних можливостей, у тому числі модель економіки, яка спирається на економічні кооперативи, що належать робітникам. Ю. Елстер також вважає необхідним зробити інституційну реформу, яка б підтримувала право на працю як позитивну цінність, тобто він постулює ідеал самореалізації людини через працю. У книзі «Пояснення технічних змін» Ю. Елстер виводить, що модифікація знарядь праці відіграла важливу роль в еволюції розумного життя на Землі [13]. Він запропонував новий підхід – методологічний плюралізм

у соціальних науках на противагу всеосяжній Марксовій концепції, і доводить, що соціальні науки повинні покладатися на велику кількість теоретичних інструментів: моделей, способів аналізу, кількісних методів тощо.

Е. Райт у книзі «Розуміючи класи» намагається розробити загальну концепцію класів, яка зможе допомогти інтегрувати ідеї різних теоретичних традицій таким чином, щоб співвіднести їх з сучасним станом капіталізму [15]. Побудована Райтом інтегративна модель для аналізу класів розрахована на різні широкі традиції класового аналізу та спирається на три кластери: стратифікаційні підходи до класів, які визначають клас з точки зору індивідуальних атрибутів та умов; веберівський підхід, який визначає клас у термінах різноманітності механізмів накопичення можливостей; і марксистські підходи, які визначають клас з точки зору механізмів експлуатації та панування. Кожен із цих причинно-наслідкових механізмів, за думкою Е. Райта, відіграє ключову роль в окремих потоках причинно-наслідкових процесів, і його завдання – прояснити ці основні механізми, а потім спробувати інтегрувати їх у ширшу пояснювальну модель класів. Райт виводить, що теоретичні традиції визначають різні види причинно-наслідкових процесів. Він вважає, що марксистська традиція успішно визначає реальні механізми, які мають значення для широкого спектра важливих проблем, але, незважаючи на це, марксизм не є повноцінною «парадигмою», здатною всебічно пояснити всі соціальні речі та соціальні механізми, які фундаментуються на уніфікованому каркасі. Марксизм також не має монополії на здатність виявляти реальні соціальні механізми. Е. Райт намагається застосувати до марксизму прагматичний реалізм як підхід, який допомагає виявити набір фундаментальних питань і проблем, які інші теоретичні традиції або ігнорували, або маргіналізували. На відміну від Е. Райта, М. Вебер вважав, що у К. Маркса був спрощений погляд на стратифікацію. Вебер стверджував, що володіння майном, таким як фабрики чи обладнання, є лише частиною того, що визначає соціальний клас людини. Соціальний клас для М. Вебера включає владу та престиж на додаток до власності чи багатства. Таким чином, М. Вебер розширив марксистську концепцію класу шляхом формування суб'єктивного елемента у формі статусних груп, які існують на підставі цінностей, переконань та способу життя. Його концепція соціальної дії маніфестує ідею про те, що дія стає соціальною, коли у своєму цілепокладанні впливає на інших людей або зумовлена їх існуванням та поведінкою [16].

Аналітичний марксист Д. Ремер спирався на неокласичну економіку, щоб спробувати захистити марксистську концепцію класів. У своїй «Загальній теорії експлуатації та класу» Д. Ремер використав теорію раціонального вибору і теорію ігор, щоб продемонструвати, як експлуатація та класові відносини можуть виникнути у процесі розвитку ринку праці [17]. Д. Ремер дійшов

висновку, що експлуатація і клас породжуються не у сфері виробництва, а в ринковому обміні. Важливо, що як суто технічна категорія експлуатація не завжди передбачала моральну помилку. А. Пшеворський у роботі «Капіталізм і соціал-демократія» також намагався використати теорію раціонального вибору, щоб продемонструвати, що революційні стратегії, прийняті соціалістами в ХХ ст., могли зазнати невдачі, оскільки в раціональних інтересах робітників було прагнення до реформи капіталізму шляхом досягнення визнання профспілок, зростання заробітної плати та покращання умов життя, а не прийняття ризикованої стратегії революції [18]. Це дослідження вибору, з яким стикаються соціалістичні рухи, коли вони розвивалися в капіталістичних суспільствах. А. Пшеворський стверджує, що економічні проблеми мають велике значення, і робітники мали вагомні підстави боротися за покращення капіталізму. Але пізніше він змінив свої погляди та перетворився на демократа, обстоюючи ідею про те, що саме демократія – це цінність, яку потрібно захищати понад усе. У роботі «Мінімалістична концепція демократії: захист» він пише, що на нього вплинули Ентоні Даунс («Економічна теорія демократії») та Манкур Олсон («Логіка колективних дій») [19].

У посткоронавірусному світі збільшилася нерівність між дуже багатими та дуже бідними. Триває «збентеження» середнього класу щодо свого майбутнього. Аналітичні марксистичні не змогли довести наявність гармонічної класової концепції та важелів, які можуть виправдати подальшу актуальність марксизму. Але наявні класові проблеми, політичний популізм, неможливість вирішення глобальних проблем людства каналізує політичний дрейф сучасного марксизму в різних напрямках. Основні засади цього процесу: зростання нерівності, монополій та економічна турбулентність, геополітичні конфлікти. Ці процеси рухають марксистські ідеї в неомарксистській традиції. Марксизм показав значну здатність до самовідновлення. У сучасній версії марксизму превалює відмова від пошуку наукових засад марксизму та редукціонізму (постмарксизм), спостерігається спроможність генерувати нові ідеї та розгортати дискусії навколо старих проблем (класова боротьба, відчуження, проблема справедливості тощо). Продовжується робота над соціальними утопіями в рамках марксизму та поширюються роботи з критикою капіталізму в постмарксистському дискурсі Франкфуртської школи, у міждисциплінарних дослідженнях теоретиків: Е. Гідденс, У. Бек, С. Леш, З. Бауман, Т. Піккеті. Розвивається постструктуралістський марксизм, який ґрунтується на працях Л. Альтюсера та М. Фуко.

Висновки. Серед аналітичних марксистів немає консенсусу щодо основних засад марксизму, їх інтереси мають широкий політичний спектр – від комунізму до соціал-демократії. Аналітичні засоби дослідження на кшталт теорії раціонального вибору та теорії ігор не можуть бути надійним методом об-

грунтування та дослідження марксизму. Також марксизм не може бути теорією справедливості в досить вузькому сенсі, як це розуміють деякі аналітичні марксистки. Питання справедливості не можна розглядати окремо від питань влади чи балансу класових сил у будь-якій конкретній кон'юнктурі. Більшість із запропонованих аналітичних підходів не вирішують проблеми конфігурації владних відносин у сучасному світі і, таким чином, виглядають не більше ніж вправи з логіки [20; 21].

Як проєкт аналітичний марксизм значною мірою зник до кінця 1990-х рр. Більшість філософів дійшли висновку, що як теорія для пояснення людських дій аналітичний марксизм був невдалим як з теоретичних, так і з практичних підстав. Аналітичний марксизм потрапив «під обстріл» з різних сторін, як марксистських, так і немарксистських. Ряд критиків стверджували, що аналітичний марксизм виходив з неправильних методологічних і гносеологічних посилок, у той час як аналітичні марксистки відкидали діалектично орієнтований марксизм, інші марксистки стверджували, що відмінний характер марксистської філософії втрачається, якщо її розуміти не діалектично. Для діалектичних марксистів аналітичний марксизм розщеплює марксизм та перетворює його із систематичної доктрини революційного перетворення на набір дискретних тез, у яких намагаються знайти якусь логічну послідовність та емпіричну достовірність [22–24].

Незважаючи на невдалі спроби використати аналітичні методи до дослідження марксизму, філософський дискурс, який було таким чином започатковано, продовжився в інших сферах – моральній і політичній філософії, демократичній теорії, що використовує економічні моделі. Суто марксистські концепти, як: відчуження, панування, класи, стали предметом обговорення філософів різних течій – від філософської антропології до соціальної філософії та постмодернізму. Марксизм залишається впливовим філософським напрямом, і його ідеї втілюються в багатьох соціальних та політичних рухах, у тому числі в комуністичних партіях, не тільки в традиційному кубинському та корейському варіантах, але і в дійових комуністичних партіях від Португалії, Японії до Канади та Америки. Також марксистські ідеї розчиняються в таких версіях комунізму, як анархокомунізм і християнський комунізм, які залишаються частково під впливом марксистських теорій, формуються нові варіанти лібертаріанського і гуманістичного марксизму. У сучасному світі марксизм ховається за антикапіталістичними лозунгами та критикою капіталізму, суспільства споживання та влади монополій [25–29].

ЛІТЕРАТУРА

1. Владленова І. Ідеологія як містифікація реальності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2020. №61. С. 69–80.

2. Marx K., Engels F. The German ideology. Part 1. In Tucker, R. C. (Ed.). The Marx-Engels reader. New York : W. W. Norton & Company, 1978. 707 p.
3. Popper S. K. R. The Open Society and Its Enemies. London : Routledge, 2011. 800 p.
4. Burawoy M. For a sociological Marxism: the complementary convergence of Antonio Gramsci and Karl Polanyi. *Politics & Society*. 2003. Vol. 31, Is. 2. P. 193–261.
5. Lakatos I. Proofs and Refutations. Cambridge: Cambridge University Press, 1976. 184 p.
6. Cohen G. A. Karl Marx's Theory of History. A defence. Oxford : Oxford University Press, 2000. 204 p.
7. Cohen G. A. History, Justice and Freedom. Themes from Marx. Oxford : Oxford University Press, 1989. 369 p.
8. Cohen G. A. Self-Ownership, Freedom and Equality. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. 277 p.
9. Cohen G. A. If You Are an Egalitarian, How Come You Are So Rich? *The Journal of Ethics*. 2000. Vol. 4, No. 1/2, *Rights, Equality, and Liberty Universidad Torcuato Di Tella Law and Philosophy Lectures 1995–1997* (Jan. – Mar., 2000). P. 1–26.
10. Rawls J. B. A Theory of Justice. Cambridge ; Massachusetts : The Belknap Press of Harvard University Press, 1971. 560 p.
11. Hayek F. The Pure Theory of Capital. Chicago : University of Chicago Press, 1941. P. 90.
12. Elster J. Logic and Society: Contradictions and Possible Worlds. Chichester and New York : John Wiley & Sons. Studies in Rationality and Irrationality, 1978. V. 11 (4). P. 505–506.
13. Elster J. Explaining Technical Change. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. 276 p.
14. Elster J. Making Sense of Marx. Cambridge : C. U. P, 1985. 576 p.
15. Wright E. O. Classes: Methodological. theoretical and empirical. Problems of Class analysis. London : New Left Books, 1985. 543 p.
16. Weber M. The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism. London : Penguin Classics; Penguin Twentieth-Century Classics edition, 2002. 392 p.
17. Roemer. J. E. A General Theory of Exploitation and Class. Cambridge : Harvard University Press, 2014. 316 p.
18. Przeworski A. Capitalism and Social Democracy. Cambridge : Cambridge University Press, 1986. 280 p.
19. Przeworski A. Minimalist Conception of Democracy: A Defense. *Democracy's value*. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. P. 23–55.
20. Brown W. In the ruins of neoliberalism: The rise of antidemocratic politics in the west. Columbia : Columbia University Press, 2019. p. 264.
21. Владленова І. В. Громадянське суспільство та фактори його розвитку. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2019. Т. 1, №40. С. 74–85.
22. Bachand R. What's Behind the WTO Crisis? A Marxist Analysis. *European Journal of International Law*. 2020. V. 31, Issue 3. P. 857–882. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/chaa054> (дата звернення: 26.09.2022).

23. Salgado P. Anti-Eurocentric Historicism: Political Marxism in a Broader Context. 2021. *Historical Materialism*. URL: https://brill.com/view/journals/hima/29/3/article-p199_9.xml?language=en (дата звернення: 26.09.2022).
24. Amin G. F. Marxism. *International Law and the Enduring Question of Exploitation: A History Athens Journal of Law*. 2021. V. 7, is. 3. P. 359–378.
25. Владленова І. В. Посткоронавірусний світ: кризис в національній безпеці та мрії про «суспільство споживання». *Гілея*. 2020. № 155. С.170–174.
26. Piketty T. Capital and ideology. *The Belknap Press of Harvard University Press*. 2020. 1104 p.
27. Malm A. The progress of this storm: Nature and society in a warming world. London : Verso Books, 2018. 256 p.
28. Fraser N., Jaeggi R. Capitalism: A conversation in critical theory. London : Polity Press, 2018. 224 p.
29. Choquet, P. L. Alienation and the task of geo-social critique. *European Journal of Social Theory*. 2021. №. 24. P. 105–122.

REFERENCES

1. Vladlenova, I. (2020). Ideologiya kak mistifikaciya-realnosti. *Visnyk KhNU Karazina – Bulletin of KhNU named after Karazin*, 61, 69–80 [in Ukrainian].
2. Marx, K., Engels, F. (1978). The German ideology. Part 1. In Tucker, R. C. (Ed.), *The Marx-Engels reader*. W. W. Norton & Company.
3. Popper, S. K. R. (2011). *The Open Society and Its Enemies*. Routledge.
4. Burawoy, M. (2003). For a sociological Marxism: the complementary convergence of Antonio Gramsci and Karl Polanyi. *Politics & Society*. Vol. 31, issue 2, 193–261.
5. Lakatos, I. (1976). *Proofs and Refutations*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Cohen, G. A. (1978). *Karl Marx's Theory of History. A defence*. Oxford: Oxford University Press.
7. Cohen, G. A. (1989). *History, Justice and Freedom. Themes from Marx*. Oxford: Oxford University Press.
8. Cohen, G. A. (1995). *Self-Ownership, Freedom and Equality*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Cohen, G. A. (2000). If You Are an Egalitarian, How Come You Are So Rich? *The Journal of Ethics, Rights, Equality, and Liberty* Universidad Torcuato Di Tella Law and Philosophy Lectures. Vol. 4, 1–26.
10. Rawls, J. B. A (1971). *Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
11. Hayek, F. (1941). *The Pure Theory of Capital*. Chicago: University of Chicago Press.
12. Elster, J. (1978). *Logic and Society: Contradictions and Possible Worlds*. Chichester and New York: John Wiley & Sons. *Studies in Rationality and Irrationality*.
13. Elster, J. (1983). *Explaining Technical Change*. Cambridge : Cambridge University Press.
14. Elster, J. (1985). *Making Sense of Marx*, Cambridge: C. U. P.

15. Wright, E. O. (1985). *Classes : Methodological. theoretical and empirical. Problems of Class analysis*. London: New Left Books.
16. Weber, M. (2002). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. London: Penguin Classics; Penguin Twentieth-Century Classics edition.†
17. Roemer, J. E. (2014). *A General Theory of Exploitation and Class*. Cambridge : Cambridge. Harvard University Press.
18. Przeworski, A. (1986). *Capitalism and Social Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. Przeworski, A. (1999). *Minimalist Conception of Democracy: A Defense*. Democracy's value. Cambridge: Cambridge University Press.
20. Brown, W. (2019). *In the ruins of neoliberalism: The rise of antidemocratic politics in the west*. Columbia University Press.
21. Vladlenova, I. V. (2019). *Grazhdanskoe-obshchestvo-i-factory-ego-razvitiya. Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiologiia – The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophies of law, political science, sociology, Vol. 1, 40, 74–85 [in Ukrainian]*.
22. Bachand, R. *What's Behind the WTO Crisis? A Marxist Analysis*. (2020). *European Journal of International Law, Vol. 31, issue 3, 857–882*.
23. Salgado, P. *Anti-Eurocentric Historicism: Political Marxism in a Broader Context*. (2021). *Historical Materialism*. URL: https://brill.com/view/journals/hima/29/3/article-p199_9.xml?language=en.
24. Amin, G. F. (2021) *Marxism. International Law and the Enduring Question of Exploitation: A History Athens*. (2021). *Journal of Law, Vol. 7, issue 3, 359–378*.
25. Vladlenova, I. V. (2020). *Postkoronavirusnyi svit: kryzys v natsionalnii bezpetsi ta mrii pro «suspilstvo spozhyvannia»*. *Hileia – Gilea, 155, 70–174 [in Ukrainian]*.
26. Piketty, T. (2020). *Capital and ideology*. The Belknap Press of Harvard University Press.
27. Malm, A. (2018). *The progress of this storm: Nature and society in a warming world*. 2018. London: Verso Books.
28. Fraser, N., Jaeggi, R. (2018). *Capitalism: A conversation in critical theory*. London: Polity Press.
29. Choquet, P. L. (2021). *Alienation and the task of geo-social critique*. *European Journal of Social Theory, 24, 105–122*.

Владленова Илиана Викторовна, доктор философских наук, доцент, профессор кафедры философии, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», Украина

Дун Тинтин, аспирант кафедры философии, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», Украина

ИССЛЕДОВАНИЯ МАРКСИЗМА: АНАЛИТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

Статья посвящена исследованию аналитического марксизма. Рассмотрены центральные проблемы марксизма и их решение в аналитической традиции. Утверж-

дается, что аналитический марксизм не смог обосновать научность учения. Философские поиски в аналитическом марксизме формируются вокруг оценки значения ключевых марксистских идей: революция, классовая борьба, отчуждение, капитализм.

Ключевые слова: марксизм, аналитический марксизм, теория справедливости, капитализм, социализм.

Vladlenova Iliana, Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Professor of the Department of Philosophy of the National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine

Dong Tingting, Postgraduate Student, Department of Philosophy, National
Technical University, «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine

ANALYTICAL APPROACHES TO THE STUDY OF MARXISM

The article is devoted to the study of analytical Marxism. The central problems of Marxism and attempts to solve them based on the analytical tradition are considered. Analytical Marxism could not substantiate the scientific nature of the doctrine. Philosophical research in analytical Marxism is based on the assessment of the importance of key Marxist ideas: revolution, class struggle, alienation, capitalism.

Keywords: *Marxism, analytical Marxism, theory of justice, capitalism, socialism.*

